

**Een archeologisch inventariserend
veldonderzoek (IVO) door middel van
boringen, aan de Langeweg 61 te
's-Gravenpolder, gemeente Borsele (Z.)**

J. Vanden Borre

ARC-Rapporten 2004-29

Groningen
28 september 2004
ISSN 1574-6887

Afbeelding 1 De ligging van het onderzoeksgebied.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding van het onderzoek

Naar aanleiding van de geplande uitbreiding van de kerk van de Gereformeerde Gemeente aan de Langeweg 61 te 's-Gravenpolder is een archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van een bureau-onderzoek uitgevoerd (Vanden Borre 2004). In dit bureauonderzoek is archeologisch vervolgonderzoek door middel van boringen aanbevolen. Er bestaat een mogelijkheid dat bij uitbreiding van het kerkgebouw, middeleeuwse, laatmiddeleeuwse of postmiddeleeuwse bewoningssporen bedreigd worden. Bovendien kon het bureauonderzoek geen uitsluitsel geven over het al dan niet voorkomen van archeologische resten ouder dan de Middeleeuwen.

1.2 Ligging van het onderzoeksgebied

's-Gravenpolder ligt in het oosten van Zuid-Beveland, ca. vier kilometer ten zuiden van Goes (afb. 1 en 3). De kerk van de Gereformeerde Gemeente ligt in het oosten van 's-Gravenpolder.

1.3 Objectgegevens

ARC-Projectcode	2004/104
Provincie	Zeeland
Gemeente	Borsele
Plaats	's-Gravenpolder
Toponiem	Langeweg 61
Kaartblad	65H
Coördinaten	52.200/386.800
Periode	-
Type object	-
Type bodem	Sterk siltig zand
Geomorfologie	Getijdenvlakte

1.4 Doel van het onderzoek

Door middel van de boringen vaststellen of de geplande verbouwing van de kerk het archeologische bodemarchief zal verstoren.

1.5 Werkwijze

Om de doelstelling te kunnen verwezenlijken zijn op het onderzoeksterrein vijf boringen gezet (zie afbeelding 2). Deze boringen zijn verspreid over het terrein gezet om een juiste, algehele, indruk van de bodemopbouw te krijgen.

De boorkernen zijn uitgelegd, waarbij de opeenvolgende bodemlagen precies zijn beschreven en opgemeten en er is gelet op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerkfragmenten, houtskool, fosfaatvlekken, vuursteen, natuursteen, verbrand leem en bot. Voor het boren is gebruik gemaakt van een verlengbare edelmanboor met een diameter van 12 cm en een guts met een diameter van 4 cm. De boringen zijn doorgezet tot 3 meter onder het maaiveld. Een oppervlaktekartering was niet mogelijk aangezien het volledige terrein, op een tuintje en enkele bloemenperkjes na, bestraat is. De basis voor dit rapport wordt gevormd door de boringen en de resultaten van het bureauonderzoek, dat aan dit booronderzoek voorafging.

2 Resultaten

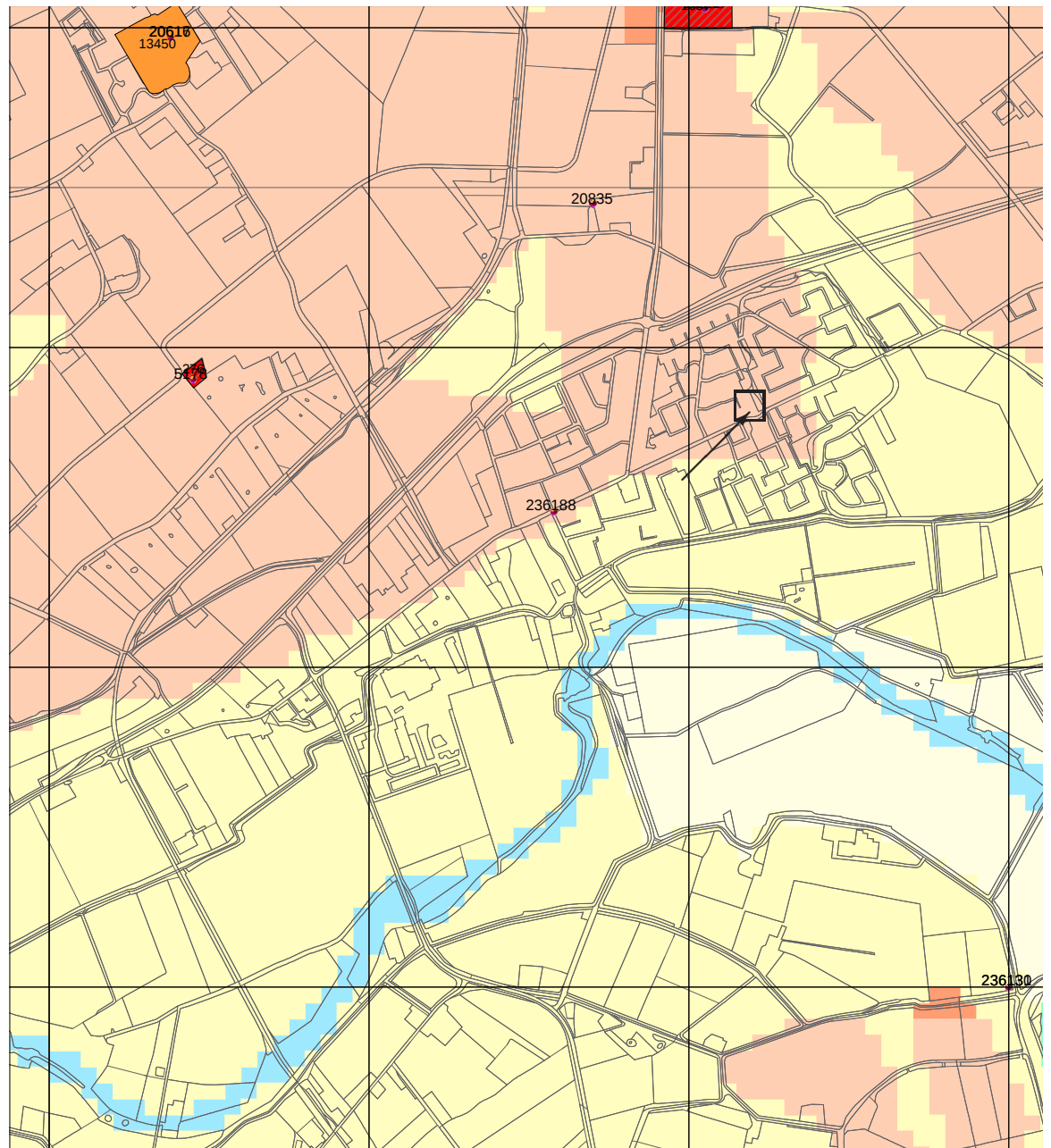
2.1 Bureauonderzoek en geo-archeologische context

Aan het bureauonderzoek dat aan het booronderzoek voorafging zijn reeds enkele conclusies verbonden in verband met de archeologische en geologische invulling van het gebied.

De archeologische verwachting van het onderzoeksterrein is volgens de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW 2e generatie) middelhoog. In de omgeving is één enkele archeologische vondst geregistreerd, die dateert uit de Late Middeleeuwen of Nieuwe Tijd (afb. 3).

Afbeelding 2 Boorpuntenkaart met de ligging vande boringen (afbeelding B. Schomaker).

Legenda

- GRID_1KM
- WAARNEMINGEN
- MONUMENTEN**
 - archeologische betekenis
 - archeologische waarde
 - zeer hoge arch waarde, beschermd
 - hoge archeologische waarde
 - zeer hoge archeologische waarde
- TOP10 ((c)TDN)
- IKAW**
 - zeer lage trefkans
 - lage trefkans
 - middelhoge trefkans
 - hoge trefkans
 - lage trefkans (water)
 - middelhoge trefkans (water)
 - hoge trefkans (water)
 - water
 - niet gekarteerd
- PROVINCIES

0 1 km

ROB
ArchisII

Afbeelding 3 De IKAW van de omgeving van 's-Gravenpolder waarbij de ligging van het onderzoeksgebied is omlijnd. Bron: Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek/ArchisII, 4 maart 2004.

Daarnaast is in het bureauonderzoek duidelijk geworden dat 's-Gravenpolder op Duinkerke IIIa afzettingen ligt. Deze afzettingen liggen veelal erosief op oudere afzettingen.

2.2 Bodemopbouw

De gemiddelde bodemopbouw ziet er, van onder naar boven als volgt uit: tot 200 centimeter onder het maaiveld liggen de Calais-afzettingen. Dit is een blauwgrijs pakket dat bestaat uit een opeenvolging van zandige en kleiige lagen. In de verschillende boorkernen is in deze lagen regelmatig schelpengruis aangetroffen (bijlage 1). Op deze Calais-afzettingen liggen bruingrijze, ijzerhoudende, siltrijke, zandige lagen. Dit zijn de Duinkerke-afzettingen. Deze laatste afzettingen gaan over in de bouwvoor. In de boorkernen zijn geen archeologische artefacten aangetroffen.

In de vijf boringen zijn Duinkerke-afzettingen en Calais-afzettingen aangetroffen. Deze duiden op natuurlijke, abrupte en krachtige afzettingen van sediment. Er is nergens bodemvorming vastgesteld, waarin archeologische sporen aanwezig kunnen zijn. Volgens de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) is er Hollandveen aanwezig op deze locatie, doch uit het booronderzoek blijkt dat het Hollandveen volledig ontbreekt.

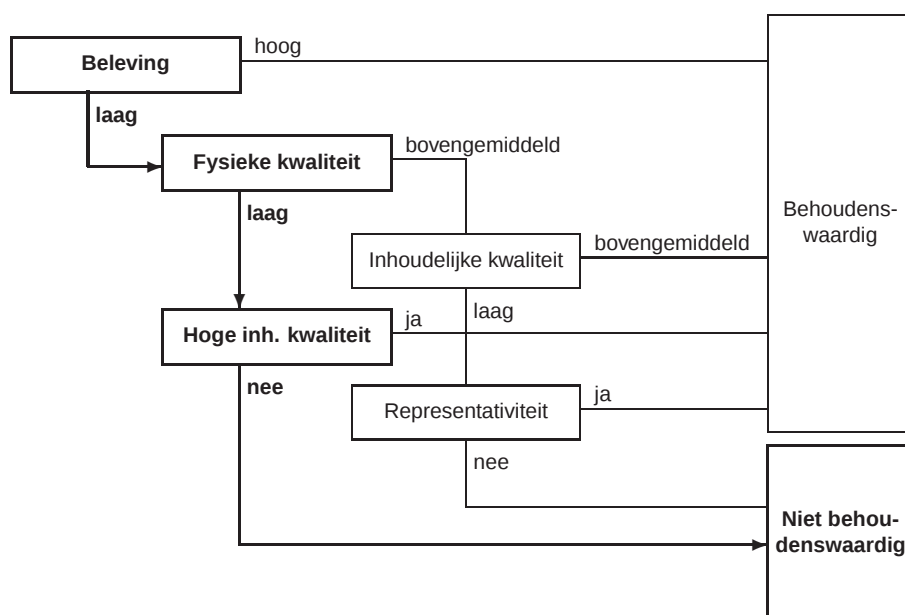
3 Conclusie

Bij het boren zijn Duinkerke- en Calais-afzettingen aangetroffen. De Duinkerke-afzettingen liggen erosief op de Calais-afzettingen. In de afzettingen is geen bodemvorming aangetroffen en er zijn geen archeologische indicatoren waargenomen. Tevens is er op de onderzoekslocatie geen Hollandveen aangetroffen.

4 Waardering volgens KNA 2.0

Hieronder vindt u de waardering van de resultaten volgens de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 2.0. De waardering bestaat uit een scoretabel met uitleg en een beslissingsdiagram. In de scoretabel worden de resultaten van het onderzoek van een gewicht voorzien (mogelijke scores: 1 t/m 3). Een laag getal representeert een lage waarde en een hoog getal een hoge waarde. In het beslissingsdiagram wordt op basis van de scores in de tabel bepaald of het object behoudenswaardig is. De behoudenswaardigheid van de vindplaats is het leidende criterium voor het bepalen van de noodzaak voor vervolgonderzoek. Een korte uitwerking van de criteria waarmee in de scoretabel rekening wordt gehouden vindt u in bijlage 2. Voor een volledige beschrijving van de normen en regels volgens welke deze waardering tot stand is gekomen, staat de website van het College voor de Archeologische Kwaliteit tot uw beschikking (www.cvak.org). U vindt de documentatie voor deze waardering onder 'KNA: inventariserend veldonderzoek'.

<i>Beleving</i>		opmerkingen
schoonheid	–	
herinneringswaarde	–	
<i>Fysieke kwaliteit</i>	score	opmerkingen
gaafheid	1	
conservering	1	
<i>Inhoudelijke kwaliteit</i>	score	opmerkingen
zeldzaamheid	1	
informatiewaarde	1	
ensemblewaarde	1	
representativiteit	–	

5 Aanbeveling

Er zijn tijdens dit onderzoek geen archeologische sporen aangetroffen. De kans is klein dat deze daadwerkelijk in het onderzoeksgebied aanwezig zijn, maar helemaal uitgesloten kan het niet worden. Vanuit archeologisch oogpunt zijn er dan ook geen belemmeringen voor de verbouwing van de Gereformeerde Kerk. Mocht men bij de verbouwing, ondanks het vooronderzoek, onverhoopt op archeologische resten stuiten dan dient men contact op te nemen met de Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland (SCEZ).¹

¹Provinciaal Archeoloog van Zeeland, Drs. R.M. van Dierendonck, Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland, Postbus 49, 4330 AA Middelburg. tel: 0118-670877.

Literatuur

Vanden Borre, J., 2004. *Een archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van bureauonderzoek naar de kerk van de Gereformeerde Gemeente, te 's-Gravenpolder, gemeente Borsele (Z.)*. Groningen (ARC-Rapporten 2004-10).

Bijlage 1 Boorstaten

De afkortingen die in de tabel gebruikt worden:

Ks1	Klei, zwak siltig	Zs2	Zand, matig siltig	Zs4	Zand, uiterst siltig
Zs1	Zand, zwak siltig	Zs3	Zand, sterk siltig		

boring 1

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
25	Zs1		geleidelijk	grijsbruin	100 μ m, ophogingslaag
55	Zs3		geleidelijk	grijsbruin	met baksteenpuin
80	Zs1		geleidelijk	grijsbruin	200 μ m, kalkrijk
200	Zs4		geleidelijk	bruingrijs	schelpengruis, kalkrijk, sterk ijzerhoudend
280	Ks1		scherp	blauwgrijs	schelpengrijs
285	Zs1		scherp	blauwgrijs	
290	Ks1		scherp	blauwgrijs	met zandige bankjes
305	Zs1			blauwgrijs	bovenin mosselresten

boring 2

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
55	Zs1		geleidelijk	grijsbruin	
80	Zs1		geleidelijk	grijsbruin	
130	Zs3		geleidelijk	grijsbruin	schelpengruis, kalkrijk, matig ijzerhoudend
190	Zs4		scherp	bruingrijs	kalkrijk, matig ijzerhoudend
265	Ks1		scherp	blauwgrijs	
270	Zs1		scherp	blauwgrijs	
280	Ks1			blauwgrijs	met zandige bankjes

boring 3

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
50	Zs2		scherp	donkerbruin	teelaarde
80	Zs1		scherp	bruingeel	funderingszand
110	Zs3		geleidelijk	grijsbruin	matig ijzerhoudend
170	Zs3		geleidelijk	bruingrijs	matig ijzerhoudend
220	Zs4		scherp	grijsbruin	matig ijzerhoudend
290	Ks1		scherp	blauwgrijs	met zandige bankjes
325	Zs1			blauwgrijs	150 μ m

boring 4

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
50	Zs1		geleidelijk	donkerbruin	
90	Zs1		geleidelijk	bruingrijs	
120	Zs1		geleidelijk	bruin	beetje baksteenpuin
205	Zs3		scherp	bruingrijs	matig ijzerhoudend
310	Ks1		scherp	blauwgrijs	met zandige bankjes
315	Zs1			blauwgrijs	

boring 5

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
40	Zs1		scherp	geelbruin	
70	Zs2		scherp	blauwblauw	
105	Zs2		scherp	bruin	matig ijzerhoudend
125	Zs2		geleidelijk	bruingrijs	schelpengruis
140	Zs2		geleidelijk	blauwgrijs	
210	Zs4		scherp	blauwgrijs	schelpengruis, matig ijzerhoudend
280	Ks1			blauwgrijs	met zandige bankjes

Bijlage 2 Waarderingscriteria conform KNA 2.0

<i>Beleving</i>		opmerkingen
schoonheid	–	zichtbaarheid vanaf het maaiveld als landschapselement; vorm en structuur; relatie met omgeving
herinneringswaarde	–	verbondenheid met feitelijk historische gebeurtenis; associatie met toegeschreven kwaliteit of betekenis
<i>Fysieke kwaliteit</i>	scores	opmerkingen
gaafheid	1/2/3	aanwezigheid sporen; gaafheid sporen; ruimtelijke gaafheid; stratigrafie intact; mobilia in situ; ruimtelijke relatie tussen mobilia onderling; ruimtelijke relatie tussen mobilia en sporen; aanwezigheid antropogeen biochemisch residu; stabiliteit van de natuurlijke omgeving
conservering	1/2/3	conservering artefacten (metaal/overig) conservering organisch materiaal
<i>Inhoudelijke kwaliteit</i>	scores	opmerkingen
zeldzaamheid	1/2/3	het aantal vergelijkbare monumenten (monumenttypen) van goede kwaliteit uit dezelfde periode binnen dezelfde archeoregio waarvan de aanwezigheid is vastgesteld;
informatiewaarde	1/2/3	idem, op basis van een recente en specifieke verwachtingskaart opgraving/onderzoek van vergelijkbare monumenten binnen dezelfde archeoregio (minder/meer dan 5 jaar geleden; volledig/partieel); recent en systematisch onderzoek in de betreffende archeoregio; recent en systematisch onderzoek van de betreffende archeologische periode; passen binnen vastgesteld onderzoeksprogramma van universitair instituut, ROB of anderen
ensemblewaarde	1/2/3	synchrone context (voorkomen van monumenten uit dezelfde periode binnen de micro-regio; diachrone context (voorkomen van monumenten uit opeenvolgende perioden binnen de micro-regio; landschappelijke context (fysisch- en historischegeografische gaafheid van het contemporaine landschap; aanwezigheid van contemporaine organische sedimenten in de directe omgeving
representativiteit	–	kenmerken voor een bepaald gebied en/of periode; het aantal vergelijkbare monumenten van goede fysieke kwaliteit uit dezelfde periode binnen dezelfde archeoregio waarvan de aanwezigheid is vastgesteld en waarvan behoud is gegarandeerd; idem, op basis van een recente en specifieke verwachtingskaart